

FOTO: Cliff Moore

Pierre Deligne

Pierre Deligne ble født 3. oktober 1944 i Etterbeek i Brüssel. Han er professor emeritus ved School of Mathematics, Institute for Advanced Study i Princeton, New Jersey, USA. Deligne kom til Princeton i 1984 fra Institut des Hautes Études Scientifiques (IHÉS) i Bures-sur-Yvette nær Paris, der han ble ansatt i 1970 som den absolutt yngste i fast stilling noen sinne.

Da Deligne var omtrent 12 år, begynte han å lese matematikkbøkene som broren hadde på universitetet, og å be om forklaringer. En matematikklærer, J. Nijs, la merke til denne elevens sterke interesse, og lånte ham flere bind av *Éléments de mathématique*. Dette verket er skrevet under pseudonymet Nicolas Bourbaki, en grå eminense som oppfordret til fornying av fransk matematikk. Den slags lesestoff var ikke akkurat det man vanligvis ville tilby en 14-åring, men for Deligne ble det en skjellsettende opplevelse. Fra da av så han seg aldri tilbake.

Selv om faren ønsket at han skulle bli ingeniør og få en karriere som ville gi ham et godt liv, visste Deligne tidlig at han burde satse på det han likte best, og det han likte, var matematikk. Han studerte matematikk på Université Libre de Bruxelles, hvor han tok Licence en mathématiques, tilsvarende bachelorgrad, i 1966, og doktorgrad, Doctorat en mathématique, i 1968. I 1972 fikk han doctorat d'État ès Sciences Mathématiques fra Université Paris-Sud 11.

Deligne begynte på universitetet i Brüssel med ambisjon om å bli lærer i videregående skole, og å drive med matematikk som en hobby til egen fornøyelse. På universitetet, der han var student hos Jacques Tits, oppdaget han imidlertid

til sin store glede at «det går an å leve av å leke, det vil si å drive med forskning innenfor matematikk», slik han selv uttrykker det.

Etter å ha fulgt undervisning i et år på École Normal Supérieure i Paris, var Deligne juniorforsker ved Fonds de la Recherche Scientifique (FNRS) i Belgia og gjest ved Institut des Hautes Études Scientifiques (IHÉS) samtidig. Deligne var gjesteansatt ved IHÉS fra 1968 til 1970, da han fikk fast stilling.

Han var også ansatt (1972-73, 1977) og gjest (1981) ved School of Mathematics ved Institute for Advanced Study. I 1984 fikk han stilling der som vitenskapelig ansatt.

—

Pierre Deligne mottar Abelprisen «for meget betydningsfulle bidrag til algebraisk geometri, og for disse bidragenes gjennomgripende innflytelse på tallteori, representasjonsteori og relaterte felt», for å sitere Abel-komiteen.

Deligne er en matematikkforsker som har utmerket seg ved å finne forbindelser mellom forskjellige matematiske felt. Forskningen hans har ført til flere viktige oppdagelser. Et av hans mest berømte bidrag var beviset for Weil-formodningene i 1973. Dette gav ham Fieldsmedaljen (1978) og Crafoord-prisen (1988), sistnevnte sammen med Alexandre Grothendieck.

Delignes fremragende bevis for Weil-formodningene gjorde ham berømt innenfor matematikken på et tidlig stadium. Denne første bragden ble etterfulgt av flere andre ba-

nebrytende arbeider som viser en enormt stor variasjonsbredde og vanskelighetsgrad hva gjelder teknikker, og stor oppfinnsomhet med hensyn til metoder. Han er best kjent for sin innsats innenfor algebraisk geometri og tallteori, men har også gitt viktige bidrag til flere andre områder av matematikken.

Deligne er en matematiker med meget stor innflytelse, og en rekke matematiske begreper har fått navn etter ham: Deligne-formodning, Deligne-Mumford modulirom til kurver, Deligne-Mumford-stacks og Deligne-kohomologi, for å nevne noen. Deligne har skrevet om lag hundre artikler, alene eller i samarbeid med andre.

Priser og æresbevisninger

Pierre Deligne har mottatt mange høyt ansette internasjonale priser. Han ble tildelt Fieldsmedaljen på den internasjonale matematikerkongressen i Helsinki i 1978. I 1974 mottok han François Deruyts-prisen, som deles ut av det belgiske vitenskapsakademiet, og Henri Poincaré-medaljen, som deles ut av det franske vitenskapsakademiet. Han mottok A. De Leeuw-Damry-Bourlart-prisen i 1975 fra Fonds de la Recherche Scientifique (FNRS).

I 1988 ble Deligne tildelt Crafoord-prisen sammen med A. Grothendieck av Kungliga Vetenskapsakademien. Balzan-prisen i matematikk, som Deligne mottok i 2004, er på 1 million sveitsiske franc. Balzan-stiftelsen krever at halvparten av beløpet skal brukes til støtte av unge forskere, og Deligne valgte å etablere et treårig forskningsstipend til

støtte for de mest aktive unge matematikerne som arbeider i Russland, Ukraina og Hviterussland.

I 2008 ble Deligne tildelt Wolf-prisen i matematikk sammen med P. Griffiths og D. Mumford.

I 2006 ble Deligne hedret av Kong Albert II av Belgia og fikk tittelen Vicomte, og postverket i Belgia utstedte et frimerke til ære for hans innsats innenfor fundamental matematikk.

Pierre Deligne har vært æresmedlem av Moskow Mathematical Society siden 1995 og London Mathematical Society siden 2003. I 1978 ble han valgt til utenlandsk æresmedlem av American Academy of Arts and Sciences, og i 2009 ble han medlem av American Philosophical Society. I 2009 ble han valgt til utenlandsk medlem av Kungliga Vetenskapsakademien.

Andre akademiske æresbevisninger:

Innvalgt membre associé étranger, Académie des Sciences, Paris (1978)

Doctor honoris causa ved Vrije-universitetet i Brüssel (1989)

Innvalgt membre associé, Académie Royale de Belgique (1994)

Doctor honoris causa ved Ecole Normale Supérieure (1995)

Innvalgt utenlandsk medlem, Accademia nazionale dei Lincei (2003)

Innvalgt Foreign Associate, National Academy of Sciences (2007)

